

S/1

Kungafonden

Svenska Dagbladet och professor Johnny Roosval — den senare i ett här bredvid infört inlägg — har protesterat mot Dagens Nyheters påpekande att de miljoner som skänktes kungen på 70-årsdagen borde, liksom tidigare på samma sätt hopbragta medel, användas under kontroll av namngivna, sakkunniga och ansvariga personer på skilda områden samt att fullständiga redogörelser skulle lämnas för utdelningarna. Saken har också berörts av Morgon-Tidningen, typiskt nog i ett kåseri, vars syfte bakom den gemytliga virrigheten torde vara att säga att allt är bra som det är; statsministern hör till dem som är ansvariga för gåvostadgans utformning, och tidningens hållning är därför självfallen.

Vad de båda förstnämnda replikerna angår bör först klargöras att de på en punkt bygger på missförstånd och tanklöshet. Vi har aldrig hävdad att de sju miljonerna borde användas till en rad professorer, endast påpekat att beloppets storlek är av denna ordning; det betonades uttryckligen i ledaren att detta var ett exempel och att det vore lätt att nämna lika slående exempel från andra områden. Parentetiskt må mot hr Roosvals slutord anföras att anslag till en rad professorer — liksom till en mängd andra kulturella ändamål — vägrats av regeringen, inte därför att anslagen betecknats som obehöriga, tvärtom, utan under hänvisning till statsfinansiella svårigheter. Enligt Roosvals resonemang skulle tydligen privata donationer till professorer vara mindre anständiga — det måste vara av ren tankspriddhet som en f. d. professor vid Stock-

holms högskola, själv innehavare av en donationsprofessur, drivs att så skriva.

Det huvudsakliga i replikerna ligger på ett annat plan. Det påstås vara självfallet att erforderlig sakkunskap anlitas vid utdelningen. Svenska Dagbladet har rent av fått befohlenhet att tala om att Svenska akademien och Vetenskapsakademien skall tillfrågas i vissa fall, ett förhållande som tidigare inte blivit offentligt uttalat. Men dylika försäkringar är rimligen inte tillräckliga. Varför nämns inte i fråga om skilda utdelningar vilka personer eller myndigheter som uppträtt som sakkunniga? Och varför meddelas inte hur de sakkunniga ställt sig? Såsom Expressen påpekar är den garanti som det här är fråga om utan värde om dessa sakkunniga instansers förslag ej görs offentliga, om man ej får reda på huruvida förslagen följts eller inte. Varför ges ingen redovisning för urvalsprinciperna, ja, inte ens för de belopp som utdelats?

I själva verket är det uppenbart att de båda inläggen på en gång söker hävda två alldeles skilda ting. Man påstår att sakkunniga personer eller myndigheter får göra sig gällande — men samtidigt säger man, såsom Svenska Dagbladet, att gåvan har "en mera personlig adress" än motsvarande gåvor till Gustaf V, att man här vill använda "friare och smidigare former". Om den slappa fraseologin avskalkas, innebär detta just önskan att kungen skall få frihet att i de enskilda fallen göra som han vill, utan normal kontroll och normala garantier. Det är den tanken som vi kritiserat — en kritik vars berättigande indirekt erkänns genom talet om det självfallna i att sakkunniga institutioner skall medverka.

De av Dagens Nyheter framförda synpunkterna stöds genom dessa försök att komma bort från det centrala. Och låt oss än en gång fastställa det ohållbara i att som ett slags privat födelsedagsgåva beskriva en fond vars höpsamlade till stor del beror på statliga åtgärder — förvaltningens engagemang i saken, radiopropagandan, myntverkets, postverkets och telegrafverkets insatser.